

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาวิจัย

พัทธยาแต่แต่ดั้งเดิมในอดีตนั้นเป็นเพียงหมู่บ้านชาวประมงเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลนาเกลือ มีธรรมชาติที่สวยงาม มีหาดทรายขาวสะอาด น้ำทะเลใสสะอาด บรรยากาศเงียบสงบ ส่วนชายหาดพัทธยาในขณะนั้น (ปริญา ชวลิตธำรง, 2547, หน้า 3-4) ยังเป็นสถานที่รกร้างว่างเปล่า เป็นหาดทรายที่เปล่าเปลี่ยวไร้ผู้คน มีแต่สุ่มทุมพุ่มไม้ไปจนถึงต้น ไม้ใหญ่ และสัตว์เล็ก สัตว์น้อย ที่ไม่อาจหาดูได้อีกได้แล้วในปัจจุบัน เป็นหาดทรายแสนสงบที่ทอดตัวอยู่ในวงล้อมของโค้งอ่าวอันมีแนวยาวถึง 3 กิโลเมตร ที่ไม่มีใครอาศัยอยู่เลย นอกจากนาน ๆ ครั้ง จะมีผู้เข้ามาซื้อ แวะอยู่บ้างก็เพียงชาวประมงที่อาศัยท้องทะเลแถบนี้เป็นที่ทำการหากินเท่านั้น คำว่า พัทธยา สันนิษฐานว่า มีประวัติที่มาที่สำคัญอยู่ 2 กระแส คือหนึ่ง การกล่าวถึงเมืองพัทธยาในปี พ.ศ. 2310 ก่อนการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ให้แก่พม่า พระยาตาก (สิน) ขณะนั้นยังดำรงพระยศเป็นพระยาวชิรปราการ ทรงเห็นความอ่อนแอของกรุงศรีอยุธยา ว่าจะเป็นเหตุให้ต้องเสียกรุงให้แก่พม่าเป็นแน่ จึงคิดหนีไปตั้งหลักใหม่โดยรวบรวมกำลังพลได้ประมาณ 500 คน เคลื่อนทัพออกจากค่ายวัดพิชัยมุ่งไปทางตะวันออกเฉียงใต้ โดยตีแหว่งล้อมของพม่าที่ติดตามมาถึง 4 ครั้ง โดยสู้พลางถอยร่นหนีพลาง จนกระทั่งเข้าเขตแขวงเมืองชลบุรี จึงหยุดพักทัพที่บริเวณ ณ วัดหลวง (วัดใหญ่ อินทรารามวรวิหาร ในปัจจุบัน) แล้วเดินทัพมุ่งไปยังเมืองระยอง และจันทบุรี โดยระหว่างเดินทางได้แวะพักทัพที่บ้านหนองไผ่ ตำบลนาเกลือ แขวงเมืองบางละมุง ซึ่งอยู่ด้านหลังสถานีตำรวจนคร เมืองพัทธยาปัจจุบัน และเดินทัพต่อไปผ่านนาจอมเทียนและทุ่งไก่อเค็ด สัตหีบ (ประวัติศาสตร์เมืองพัทธยาที่อาจจะไม่เคยรู้มาก่อน, 2555) ต่อมาชาวบ้านจึงเรียกสถานที่บริเวณพระเจ้าตาก แวะพักทัพว่า “ทัพพระยา” และได้เปลี่ยนมาเรียกใหม่ว่า “พัทธยา”

ส่วนกระแสที่สองได้สันนิษฐานว่า บริเวณที่พระยาตาก แวะพักทัพนั้น ทำเลดี มีลมทะเลชนิดหนึ่งพัดผ่านชื่อว่า “ลมพัทธยา” เป็นลมที่พัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และจะพัดผ่านเข้ามาเป็นประจำทุก ๆ ปี ในต้นฤดูฝน จึงเรียกสถานที่บริเวณนี้ว่า “หมู่บ้านพัทธยา” และต่อมาก็เรียกว่า “พัทธยา” ในที่สุด (ปริญา ชวลิตธำรง, 2547, หน้า 11)

ภายหลังจากที่พระยาตากเคลื่อนทัพจากไปแล้ว เมืองพัทธยา ก็ยังคงเป็นป่ารก้าง ไร้ผู้คนอยู่อาศัย การก่อรูปพัทธยาในฐานะชุมชนชาวประมง เกิดขึ้นเนื่องจาก การที่กลุ่มชาวประมงที่อาศัยท้องทะเลแถบนี้ทำการหากิน และเคยนำเรือมาจอดหลบลมมรสุม เห็นว่าโค้งอ่าวพัทธยาเป็นสถานที่

ปลอดภัยจากลมมรสุม เนื่องจากมีแนวภูเขาโอบล้อมอยู่ทั้งด้านทิศเหนือและทิศใต้ สามารถเป็นที่กำบังลมมรสุมได้เป็นอย่างดี ส่วนในทะเลก็มีเกาะล้านและเกาะสากเป็นที่กำบังคลื่นลมได้ จึงได้พากันอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวประมง ในบริเวณที่เป็นเมืองพัทยาปัจจุบัน แต่เดิมนั้น มีหมู่บ้านชาวประมงเพียง 2 ชุมชน คือ ชุมชนนาเกลือ (ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลนาเกลือ ทางด้านพัทยาเหนือในปัจจุบัน) และชุมชนพัทยา (ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 และ 10 ตำบลหนองปรือ บริเวณพัทยาใต้ในปัจจุบัน) จะพบว่าแต่ละชุมชน มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 200 คน และในเวลานั้น ท้องทะเลมีความอุดมสมบูรณ์มาก สามารถจับสัตว์น้ำได้เกินการบริโภค ส่วนที่เกินการบริโภค ก่อเกิดการค้าขายแลกเปลี่ยนกันในบริเวณชุมชนนาเกลือ และประกอบกับเป็นสถานที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอบางละมุง ทำให้ชุมชนนาเกลือ กลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าและส่วนราชการ ส่วนพื้นที่บริเวณชายหาดตอนกลางระหว่าง 2 ชุมชน (บริเวณพัทยากลางในปัจจุบัน) ยังคงมีสภาพเป็นป่า ไม่มี การตั้งถิ่นฐานของประชาชนมาแต่เดิม (ศรี อมาตยกุล, 2502)

แต่พัทยาในปัจจุบันได้กลายมาเป็นมหานคร (Metropolis) และชื่อเสียงในการท่องเที่ยวระดับโลก มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม มีหาดทรายขาวสะอาด และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จนเมืองพัทยารับการขนานนามจากชาวต่างชาติว่า เป็น “ริเวียร่าแห่งเอเชีย” หรือ “เพชรบูรพา” สำหรับคนไทย (ปริญญ์ ขวดีธรรม, 2547, หน้า 8) กล่าวคือ เมืองพัทยาในปัจจุบันได้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก ดังจะเห็นได้จากธุรกิจทางวัฒนธรรมดังนี้คือ (เมืองพัทยา, 2555, หน้า 26)

โรงแรม	จำนวน	573	แห่ง		
รีสอร์ท	จำนวน	116	แห่ง		
เกสต์เฮ้าส์	จำนวน	158	แห่ง		
คอนโดมิเนียม	จำนวน	196	แห่ง		
หมู่บ้านจัดสรร	จำนวน	125	แห่ง		
ธนาคาร	จำนวน	20	แห่ง	127	สาขา
ศูนย์การค้า	จำนวน	44	แห่ง		
ร้านอาหาร	จำนวน	1,282	แห่ง		
สถานบันเทิง	จำนวน	711	แห่ง		

การก้าวขึ้นสู่เมืองท่องเที่ยวระดับโลกของเมืองพัทยาในปัจจุบัน ได้ทำให้พัทยากลายเป็นเมืองนานาชาติ ดังจะเห็นได้จากนักท่องเที่ยวและผู้ที่มาอาศัยในพัทยา (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2556)

1. จะเป็นชาติยุโรปตะวันตกก็จะเป็น คนอังกฤษ เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส ซึ่งจะมีจำนวนมากตามลำดับไป

2. จะเป็นกลุ่มสแกนดิเนเวีย เช่น เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน ฟินแลนด์

3. จะเป็นกลุ่มคนเอเชีย จีน เวียดนาม เกาหลี

4. กลุ่มชาติที่มีประชากรหนาแน่นลำดับต้น ๆ ของโลก เช่น จีน รัสเซีย อินเดีย

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวแต่ไม่ได้พักอาศัยอยู่ ได้แก่ อเมริกา เอเชีย ออสเตรเลีย ยุโรป แอฟริกา เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของคนที่มาเที่ยวระหว่างชาวต่างชาติกับคนไทยคือ 70/30 คือชาวต่างชาติ 70% คนไทย 30% รายได้การท่องเที่ยวเฉลี่ย 3,000 บาทต่อหัวสำหรับชาวต่างชาติ แต่ถ้าคนไทยก็จะตกประมาณ 1,900 – 2,000 บาทต่อหัว รายได้ด้านการท่องเที่ยว ในปีพ.ศ. 2555 ประมาณ 70,000 ล้าน มีนักท่องเที่ยวประมาณ 8,000,000 คน รวมทั้งชาวไทยและต่างประเทศ อัตราเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวประมาณ 5,000,000 – 5,500,000 ต่อปี ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวมากน้อยในเมืองพัทยานั้นขึ้นลง ตามภาวะเศรษฐกิจและการเมืองไทย (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2556)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมืองพัทยามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากวิถีชีวิตของชุมชนชาวประมงในอดีต กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกในปัจจุบัน จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าเมืองพัทยามีขั้นตอนในการพัฒนามาอย่างไร และเกิดขึ้นภายใต้ปัจจัยและเงื่อนไขหลักอะไร ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการศึกษาในคุณูปการนี้เรื่อง พัทยา: จากหมู่บ้านชาวประมงสู่เมืองท่องเที่ยวระดับโลก จะเป็นพื้นฐานในการคาดคะเนถึงแนวโน้มในอนาคตของเมืองพัทยา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการรองรับอนาคตที่จะเกิดขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของเมืองพัทยาจากวิถีชีวิตชุมชนชาวประมงสู่เมืองท่องเที่ยวระดับโลก

2. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อพัฒนาการของเมืองพัทยาจากวิถีชีวิตชุมชนชาวประมงสู่เมืองท่องเที่ยวระดับโลก

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง พัทยา: จากหมู่บ้านชาวประมงสู่เมืองท่องเที่ยวระดับโลก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

1. ขอบเขตในแง่เวลาของการศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้จะกำหนดช่วงเวลาตั้งแต่การศึกษาประวัติศาสตร์เมืองพัทยา พ.ศ. 2490 จนถึง พ.ศ. 2554 เนื่องจากในปี พ.ศ. 2490 นั้น เริ่มมีการสร้างถนนสุขุมวิทสู่เส้นทางสายตะวันออก ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการที่พัทยาก้าวสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ และมีผลมาจนถึงการเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกในปัจจุบัน

2. ขอบเขตในแง่เนื้อหาของการศึกษา ในการทำงานวิจัยในครั้งนี้จะเน้นการศึกษาในกรอบเนื้อหาเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) เป็นสำคัญโดยมีการอธิบายในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายทั้งระดับโลกและระดับประเทศไทย เพื่อสร้างความเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชุมชนชาวประมงในพัทยาภายใต้กระบวนการการเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกของพัทยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดหวังว่าจะได้องค์ความรู้ ในเรื่องของพัฒนาการของเมืองพัทยา ซึ่งเป็นองค์ความรู้ในทางประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นสมัยใหม่

2. คาดหวังว่าผลการศึกษาจะสามารถนำมาเป็นฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในการกำหนดวิสัยทัศน์ในอนาคตของเมืองพัทยา

3. คาดหวังว่าผลการศึกษาจะสามารถนำเสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนาเมืองพัทยาในอนาคต

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุมชน หมายถึง คนกลุ่มย่อยที่มีลักษณะเหมือนกับสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่า และมีความสนใจร่วมกันในในวงแคบ แต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกว่าสังคม

ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น มีอาคาร บ้านเรือนหนาแน่น มีอาชีพที่หลากหลาย และเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการค้าขายและบริการ มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูง สมาชิกชุมชนเมือง มีความเป็นอิสระ เป็นปัจเจกบุคคลสูง และมีความสัมพันธ์แบบทางการ และอยู่ร่วมกันเพราะผลประโยชน์

การพัฒนาสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) หมายถึง ขบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบท ที่มีฐานอยู่บนการเกษตรไปสู่ชุมชนเมือง

เมืองพญา หมายถึง ชุมชนเมืองที่พัฒนาขึ้นจากการท่องเที่ยวชายทะเล และต่อมาได้กลายเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบพิเศษ ที่ตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพญา พ.ศ. 2521

ชุมชนชาวประมง หมายถึง ชุมชนเกษตรที่มีเศรษฐกิจชุมชนตั้งอยู่บนฐานการทำประมงเป็นส่วนใหญ่และส่วนสำคัญของวิถีชีวิต

เมืองนานาชาติ หมายถึง เมืองขนาดใหญ่ที่มีประชากรอาศัยอยู่ 1-แสน - 1 ล้านคน โดยมีการเดินทางท่องเที่ยวและอยู่อาศัย

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University